

Conciones, Siue Conceptvs Theologici Ac Praedicabiles, In Omnes Totivs Anni Dominicas

Opvs Novvm Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue]
Scriptoribus plenißimum, cum occurrentium fidei controuersiarum
tractatione.

De quatuor Hominum nouissimis - Qvi Qvidem Sacri Adventvs Qvatvor
Hebdomadis accommodati: Sed & Concionvm Fvnebrivm materiam
abunde suppeditant

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1620

Feria 2. post Dom. 4. Cœli situs descriptio, nomina, & amplitudo, itemque
pulchritudo prolixè & pulchre depingitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56226](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56226)

FERIA SECUNDA.

DE SITV COELI, DEQVE LO-
ci voluptate.

Partitio.

- I. De præstantia cœlestis gloriæ.
- II. De cœli Epithetis.
- III. De altitudine & amplitudine eiusdem.
- IV. De illius pulchritudine.
- V. De cœli motu & stupenda excellentia.

Memorare nouissima tua, & præsertim gloriam cœlestem, & quoniam loco Deus cœlum posuerit, & in æternum non peccabis, Eccles. 7.

FIGVRA.

Apost. 21.

Pereurrenti mihi mystica Apocalypseo sanigmata, occurrit inter cetera, ciuitas illa sancta Ierusalem, ingenti muro circumdata, portas habens duodecim, quas duodecim Angeli custodiebant. Lapidibus hæc pretiosis fundata erat, muri ex iaspide solido compacti, plateæ auro purissimo stratae, omnesque portæ smaragdis conuestitæ. O ciuitas elegans ac pretiosa! quam cum intus & foris diligenter confidero, cœli figuram & typum videre videor, quæ ad instar ciuitatis pulcherrimæ fundata est, cuius ciues Sancti sũt & Angeli, sphaera cœlestes, muri, quatuor mundi anguli, introitus & portæ, fundamenta, æternitas & securitas, & pax, fines. O ciuitatem magnificam! O locum voluptatis! O situm iucundissimum! cuius si ampliorem descriptionem produxero, magis credo, admirabimini. Inuocemus igitur Spiritus Sancti auxiliũ, & Beatissimæ Virginis suffragia, dicentes:

AUE MARIA:

I. Exod. 3.

Cum Israelitæ Ægyptiaca captiuitate detinerentur, Deusque illos consolari & animos illis suggerere vellet, terrã lacte & melle

manantem velur omnium laborum mercedem, illis pollicitus est. Quod tam singulare apud Iudæos semper beneficium est habitũ, vt Dominus inter cetera beneficia in ingratarum populum collata apud Prophetam hoc illi imprimis exprobrarit: *Ego Dominus Deus* *Ezech. 20.* *uester, in die illa leuavi manum meam pro eis, vt educerem eos de terra Ægypti, in terram quam prouideram eis fluentem lacte & melle, qua est egregia inter omnes terras.*

Israelitæ tantam sensere lætitiã, cura scirent in terram se promissionis inducendos, vt semper læti & hilares cantarent, in *Psal. 125.* conuertendo Dominus captiuitatem nostram facti sumus sicut consolati: tunc repletum est gaudium os nostrum, & lingua nostra exultatione. Quo loco Hieronymus, longius eorum gaudium arcessens, verba illa sicut consolati, vertit in *facti sumus somniantes*: quasi diceret, eos ita recreatos fuisse, vt cum primum eiusce liberationis certi redderentur, non crederent, sed somnium aliquod audire se putarent, eamque inter beneficia à Deo collata primo loco recenserent. Quanto maior nostra erga Deum obligatio est: quanto maiorem exultandi iubilandique occasionem habemus, interea dum in captiuitate apud vastum illum tyrannum, mundum intelligo, detinemur, cum certissime nobis asseritur & promittitur, venturum aliquãdo tempus, quo in locũ illum iucundissimum, omni bono & deliciis abundantem, vere lacte & melle manantem, ingressuri sumus.

Aliquid huc spectans dixisse visus est *Psal. 35.* Psalmista, dum ait: *Inebriabuntur ab ubertate domus tua, torrentis voluptatis tuae potabis eos, quoniam apud te est fons vite*: alludens nimirum ad terram illam promissionis, in quam maiores eius induxerat Dominus, quasi dixisset: Dediti quidem olim patribus terram fertilem Domine, in qua iucunde eos enutristi, petras in stagna aquarum conuertendo & mella montibus deducendo; sed meliorem facundiosemque nobis pollicitus es, in qua non modo bibemus, sed voluptate inebriabimur; in illa non nisi riuius deliciarum, gaudiorum, lætitiæque apparuit, ac hanc torrentes exundantissimi & flumina facundabunt.

Quis

Fluuii admirabiles.
Plin. l. b. 2.
102.

Quis non miretur ingentem diuinæ liberalitatis abundantiam, & gaudiorum affluentiam? Multa quidem fluuiorum in rerum natura extant miracula, vt i Lethe rerum obliuionem inducente, Gange & Pactolo auferas arenas conuehentibus, in flumine quodam Thraciæ, in quod omne coniectum lignum mox lapidescit; in alio quodam in Calabria, quod etiam arbores & truncos in saxa durissima conuertit, in Lyncestide Macedonico, è quo qui gustant non aliter titubant quam si mera uina bibissent; in flumine Melante in Bæoria, quod oues nigras reddit, in Cephisso haud procul inde sito, qui easdē reddit albas; in fluuio Ciliciæ, cui nomen Nous, quod mentem & ingenium exacuat, in alio vero in Insula Cos, quod stuporem mentis inducat, gustantesque hebetes efficiat. At nullus omnino legitur gustantem voluptate inebriare, atque hilaritatem mentis inauditam inducere; gloriæ hoc cælesti reseruatam est, in cælo huiusmodi manant fluuii, vnde merito Propheta; *Torrente voluptatis tuæ porabis eos.* O igitur locum iucundissimum & amœnissimum.

Psal. 35.

Num. 13.

Exploratores Hebræi cum è terra Chanaã reuerii essent, & solum mel, botros, malaque granata in eadem reperissent, tanti tamen eadem fecere, vt eorum specimen in castra referentes eam coram vniuerso populo laudauerint, *Terra, quam circuisimus valde bona est.* At quanto melior & feracior terra cælum est: testis sit Paulus Apostolus, qui in eandē velut explorator missus, tantis eam laudibus extulit, vt nullis eam verbis pro merito laudari, aut cuiusquam ingenio aut mēte comprehendi posse dixerit.

Gen. 2.
Paradisus cælestis verus locus voluptatis.

Magnus ille Historicus & Cosmographus Moyses, cum paradisum terrestrem, in quo nonnisi arbores & fontes erant, describeret, tantopere eundem laudauit, vt locum voluptatis appellare eum non dubitaret. At maiori hoc iure nos de cælesti paradiso, in quo vera & omnis beatitudo nostra reperitur, in quo non riuus & fontes, sed torrentes, maria & Oceani voluptatum habentur, &

arbores frugiferæ & semper virides conspiciuntur, dicere potuerimus? nam locus hic, si quis in orbe aut extra orbem alius, merito locus voluptatis & deliciarum nuncupari potest.

Apostolus Petrus cum in monte Thabor Transfigurationi Dominicæ interesset, diuinæ que gloriæ scintillam videret, gaudio & voluptate extra mentis statum raptus atebat, *Bonum est nos hic esse.* nullus enim in orbe locus hoc ipso amœnior, hic vti nam morer, meliora enim haud exspecto; sed bene hic Evangelista Spiritu sancto suggerente, Apostoli temeritatem taxat, dicens, *Nesciebat quid diceret, quod scilicet in monte & in rupe beatitudinem suam sitam putaret, cum tamen ad cælestem gloriam, quæ multo maior est, & cum qua nulla alia gloria conferenda, destinatus esset. Quam præclara porro sacra scriptura ei ephitheta consignat:*

Propheta regius primus in Icenam prodeat, qui cælum terram vocat *viuentium*: *Credo videre bona Domini in terra viuentium*: quibus in verbis duobus mihi notanda occurrunt: primo, quod bona numero plurali dixerit, vt ita discrimen, quod cælestia inter & terrena est, euidenter feret: in terra enim nonnisi aliqua bona, & in cælo plurima habentur; vnde Moysi dixit Dominus, *Ostendam tibi omne bonum*. Secundo quod domicilium illud cæleste terra *viuentium* nominetur: vt mundi vilitas & contemptus, si cum cælesti dignitate comparentur, ita manifesta fiant: cum ille nonnisi mortuorum receptaculum ac cœmiterium cadaueribus oppletum sit; cælum vero domus viuentium, è quo mors & quidquid ferale est exulat. Vnde Propheta, *Præcipitabit mortem in sempiternum.*

Idem Psalmographus magis adhuc cælestem beatitudinem extollit, quam regionem *viuentium* indigerat, *Conuertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi. Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu. Placebo Domino in regione viuentium.*

Alu2

Tres in orbem regiones ex scriptura sensu. *Psal. 113.*

Lug. 9.

Sap. 5.

Ecc. 7.

II.

Cælum locus est in quo nostra felicitas ac beatitudo consistit.

2. Cor. 5.

Phil. 1.

Alluisse mihi visus est ad doctrinam, & opinionem Philosophorum, qui tres in aere regiones effingunt: dixisse nimirum voluit, tria tantum regionum genera esse; prima scateret mortuis, id est, infernus: de quo capienda sunt verba illa, *Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes qui descendunt in infernum.* Secunda habet & mortuos & viuos, id est, mūdus hic, in quo & iusti viuunt, & peccatores mortui sunt, iuxta sententiam illam Domini, *snite mortuos sepelire mortuos.* Et verba illa Apocalypseos, *Nomen habes quod viuis & mortuis es.* Tertia vero regio est, in qua semper viuunt, habitaculum scilicet cœlestē, de quo scriptum legitur, *Iusti autem in perpetuum viuunt.* Cælum siquidem viuētib. plenum est, abundat deliciis, bonis, diuitiis, gloria, quo nullus nec pulchrior aut amœnior, aut iucundior haberi locus in orbe potest: quem si semper menti insculptum gereremus, nullū vnquam aduersus diuinam maiestatem peccatum admitteremus: ita docet Salomon sententia illa quam toties produximus, *Memorare non ssum tuam: & in aeternum non peccabis.* Hunc ipse vobis hodierna die ad viuum suis coloribus depingam: primo eiusdem situm, ac deinde voluptates eius ac delicias, quæ Beatos in eodem manent, expositurus: quæ duo vbi audieritis, vobiscum, credo, statuetis, nihil in rerum natura haberi posse aut diuinius aut excellentius.

Principio igitur certissimum est, præterquam quod id vnū ē fidei nostræ capitibus sit, cælum locum esse, in quo animæ Sanctorum corporeis liberatæ compagibus, multorum bonorum operum viatico comparato, post hanc vitam secedunt, beatitudinis adhæc nostræ domicilium, gaudiorumque thesaurum: Vnde scripsit Apostolus, *si terrana nostra habitatio dissoluatur, domum habemus non manu factam & conseruatam in cœlis, & æternam, quæ nullo vnquam tempore dissoluetur.* Et alio in loco habitaculi huius captus pulchritudine ait, *Cupio dissolui & esse cū Christo,* id est, Vtinam domus hæc figulina & fragilis confringatur, vtinam moles hæc carnea concidat & putrescat, quo anima carcere hoc soluta & libertate donata ad Christum, qui vere eiusdem beatitudo est, euo-

Tom. 4. Bess. Aduent.

lare queat. Quæ verba Gregorius Magnus Lib. 4. dial. exponens ait, *Qui Christum in cœlo esse non dubitat, nec Pauli animam in cœlo esse negat.* At dubitare nemo potest, quin Christus fideos super axes in gloria ad Patris dexteram confideat, cum vnus ē fidei nostræ sit articulus, *Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Patris:* an non igitur idem ille nostræ felicitatis ac beatitudinis locus est?

At obiter hic dicendum, non vno eodemque semper nomine cælum in sacris litteris nuncupari. Modo namque *domus Dei* dicitur, vt apud Psalmographum: *Latatus sum in his que dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.* Perinde ac si dixisset, *Gaudio perfusus sum, vbi nuntiarum fuit Messæ aduentum instare, à quo cœli porta, quæ quinque annorum millibus iam oclusa fuit, aperienda est: in quod nos mundi huius turguriis egressos admitteret, quod domus Dei est, domus regia: non angusta & inops, qualis fuit domus illa viduæ Sunamiticis, quæ dicebat, *Nihil est in domo mea: sed diues & opulenta, de qua Psalmista cecinit, *Gloria & diuitia in domo eius,* at in domo mundi non nisi mera inopia & egestas. Idem quoque nomen dedit illi in Psalmo vicessimo, *Vnam petii à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini, omnibus diebus vita mea.* Vocatur & alibi, *Tabernaculum:* vt apud eundem Psalmistam, *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo, iterum, *Quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei,* item in loco illo Apocalypseos, *Et audiui vocem magnam de throno dicentem, *Ecce tabernaculum Dei hominibus, & habitabit cum eis.* Hoc porro nomen duabus de causis ei attributum est, primo vt similitudo eius cum tabernaculo, in quo Arca Domini, inter medios Cherubinos, continebatur, in quorum alis Deus confidere & delitescere apud Hebræos putabatur, teste Dauid *Quis sedet super Cherubim,* manifestaretur: vt enim hic Deus quiescebat, ita in cœlo, velut in tabernaculo, in medio verorum Cherubinorum sanctorumque omnium habitare eum constat. Deinde, quod equidem malim, vt Ecclesiam militantem designaret, quæ modo velut in tentoriis tabernaculis,****

Cælum variis nominibus in Sacra scriptura nominatur. *Psal. 121.*

4 Reg. 4.

Psal. 26.

Psal. 14.

Psal. 41.

Apoc. 12.

Psal. 98.

li interea

interea dum pugnandi hic tempus est, delitefcit, sed finito certamine, tentorii scilicet egrediens, aliud, longe splendidius & magnificentius cœleste nimirum, ingredietur; in quo armis & gladio depositio æterna pace & requie perenni perfuerit.

Habet & nomen *ciuitatis*. Prophetæ namque eo quasi de florentissima quadam ciuitate ac moratissima republ locuti sunt: testis sit idem qui supra Pfalmista, *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei, & ciuitas regis magni*. At ciuitas quæ in æternum duratura est, ut ibidem legitur, *Sicut audimus, sic & vidimus, in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri quam fundauit in æternum* Item Paulus, *Nō habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus*. Omnes porro innuere volunt cœlum non esse domum, & exiguum quoddam domicilium, sed ciuitatem ingentem & late patentem, non qualis ciuitas hæc Parisiensis, sed qualis illa quæ in Apocalypsi expressa legitur, duodecim portas habens. Et quemadmodum ciuitas est ciuium vnitas, ita quoque spiritus illi Angelici, qui cœlestes ciues sunt, non nisi in amore, vnione, & summa concordia viuunt.

At omnium frequentissime *regni* nomine appellatur, quod mille sacra scripturæ locis probari potest & confirmari, ut illo Matthæi, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*. & loco Lucæ, *Hæc cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi, Beatus, qui manducabit panem in regno Dei*: item illo Petri, *Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri & Saluatoris Iesu Christi, ac denique illo Paulino, Liberabit nos Dominus ab omni opere malo, & saluum faciet in regnum suum cœleste*. Desuntne igitur nobis testimonia, quib. nomen hoc confirmemus? & an non regnum hoc penitus admitabile? vnus ait, hoc ab ipso mundi primordio constitutum, alter dicit, æternum esse, nec vllō vnquam tempore collapsurum: hic vocat cœleste, ille regnum Domini, Quasi dicere voluissent, ex tribus, quæ in mundo sunt regnis, infernali, terreno, & cœlesti, vltimum tantummodo ad pacificum hunc regem pertinere: infernale quidem nefarius impiisque

homicidis, sicariis, & facinorosis repletum est: terrenum seditionibus tumultibusque scater: modo in eo Deus vt rex imperat, modo ab omnibus reicitur: Hinc apud Lucam Luc. 19. legimus, *Nolumus hunc regnare super nos*. & Ioan. 19. Ioannem, *Nō habemus regem nisi Cæsarem*. Psal. 11. item, *Quis nosse Dominus est?* O motus, & seditiones! sed in regno cœlesti religiose ab omnibus colitur, fidele ei à cunctis exhibetur obsequium, adoratur ab vniuersis, & vt verus ac summus Monarcha à subditis agnoscitur.

Non sunt hæc commenticia, sed singulorū horum meminit Apostolus, *In nomine Iesu a. Phil. 2. mne genui flectatur cœlestium, & inferiorum. Nahum. 3. & multo apertius Nahum Propheta. Ostendā gentibus nuditatem tuam: & regni ignominiam tuam*. Sed regnis nimirum inter se discrepantibus: nam infernale bello discordiaq; assidua exagitur: mūdi huius, modo bello quassatur, modo pace floret: cœleste vero perpetua pace viget, quod duorum prophetarum testimonio confirmabo, Dauidis imprimis, *Qui posuit fines tuos pacem: deinde Isaiæ, Sedebit populus meus in pulchritudine pacis*. Hoc denique regnum est, cuius Deus rex est, in quo Cherubim Duces, Seraphim Comites, Throni Marchiones, Angeli Barones, ac Sancti Optimates & Purpurati. Regnum tam amœno & salubri situm loco, nullus vt in eodem moriatur, imo nec ægroter, aut valetudinem patiatur aduersam, nullus in eodem de theriacis medicamentisq; sit sermo, in quo perpetuus iubilus & hymnorum concentus assiduus, in quo symphonia semper exauditur iucundissima, iuxta illud Dauidicum, *Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum*. O domus, & ciuitas, & regnum, & paradisc, diuinis insignite nominibus ac titulis exornate! Sed quonam in loco tu situs es? quonam in mundi angulo: ecquod te orbis clima habet? quis te populus intuetur? huc igitur redeat oratio, longiori digressionem interrupta.

Fides, ratio, ipsaque doctrina, lucidissima, quibus humanum ingenium illustratur, faces, docent, in altissimo, ac proinde nobilissimo, orbis loco cœlum esse. Nam quoniam est Scholasticorum Doctorum præceptis constat,

III. Cœlum in altissimo mundiloco situm.

constat, Beatorum habitaculum cælum empyreum esse (ita nuncupatum quod Angelis Beatorumque spiritibus, vt quidem D. Thomas sentit, repletum sit; vel propter ignem, sequendo vocabuli etymon, secundum venerabilem Bedam; non quod ignes illic sint, aut incendia, sed propter immensam claritatem & lumen, quo illic omnia illustrantur,) & ipsum omnium cælestium globorū summum sit; transcendit enim quatuor elementa, septem planetas, firmamentam, primum mobile, & cælum crystallinum. Certissime quoque credi debet, locum in quo Beati commorantur, quem nos paradisi & cæli nomine dicimus, omnium locorum summum & altissimum esse. Ecce & secunda ratio.

Vt inferno Et quoniam iuxta Philosophorum axiomata, contrariorum contraria sunt consequentia, & infernus ac cælum imprimis inter se contraria sunt, atque ille infimo loco, & intra terræ viscera (iuxta verbum Psalmi: *Intra tribunt in inferiora terra.*) situs est: sequitur necessario hoc in summo esse. Quamam igitur voluptas erit, o homo, ecquæ amplitudo, ad locum adeo sublimem, eminentem, & vltra creaturas omnes euectum esse?

Cælum monti cõ- Ideo in Sacris litteris montis nomine designantur: *Quia ascendit in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius?* vt enim montibus nulla creatura est altior, ita cælo in rerum natura nihil sublimius. Et merito, vt scilicet qui se in hoc mundo humiliarunt, in altero exaltentur. Ita scilicet promisit Dominus: *Qui se exaltat humiliabitur. Et qui se humiliat exaltabitur:* quod & asseruit in Cantico suo Deipara: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.* ecquæ exaltatio? ecquis honor? haberine quidquam magnificentius potest, quam super omnes creaturas euectum esse, super omnes cælestes orbis commorari, pedibus calcare stellas? Humilia te igitur anima mea fastum exue, arrogantiam depone, ad inum terræ centrum te deprime, vt tandem aliquando exaltari, & super omnes cælorum orbis, in loco eminentissimo, collocari merearis.

Quantū distet cælum em- Vere, inquæ, eminentissimo: docent quippe Mathematici id dimerentes, & Astrologi dioptrica sua vtentes, cælum empyreum,

mille septingentis nonaginta myriadibus, pyreum à nongentis viginti quinq; millibus, & quingentis miliaribus è terra distare. Christophorus porro Clavius in Matheâ apprimè *Luc. 1. sphaera* versatus, in sphaeram Ioannis à Sacrobosco *ra.* commentatus, distantiam cæli à terra exactissime dimerens, ait, orbem Lunæ 120630. miliaribus à terra remotum esse: & Solis 4013923. firmamentum vero 161884943. Sanctus Vincentius vero amplius quid addens *S. Vincen-* ait firmamentum, in quo stellæ fixæ sunt, *tij opinio-* tantam à terra distantiam esse, vt si lapis molaris inde in terram decideret, mille quingentis annis in via hæreret. Nec mirum hoc cuiquam videatur; cum enim tanta distantia sit inter vtrumque, quantam iam descripsimus, necesse esset, lapidem hunc quocidie 32780. miliaribus descendere, & singulis horis centum triginta sex passuum millibus. Tanta deinde cæli empyrei à firmamento distantia est, quanta firmamenti à terra. O latitudinem incredibilem! o locum vere desiderabilem!

Nec modo altum est, verumetiam magnitudinis & capacitatis infinita. hinc aliquando id Scriptura ciuitati, aliquando regno comparat: sed regno adeo amplo & spatiose, vt, si omnes Sancti qui modo cælesti beatitudine perfruentur, & aliquando perfruentur, adiunctis etiam Angelis qui numero infiniti sunt. Id ipsum inter se æqualiter diuiderent, minimo tantum spatium cederet, quantum vniuersum terrarum orbem superaret. Ne autem existimetis id friuolum, aut committitium orationibus tum Geometricis, tum Theologicis, ostendere ipsum contendam.

Astrologorum, qui ad Philosophiam etiam spectant, axioma est, ab vna stellarum in firmamento rutilantium, etiam minima, vices terram magnitudine superari: vt interli ampliorum de maioribus taceam, quæ centies eandem capacitatem superat. At dicite mihi, quot nocte serena & cælo quieto in firmamento astra videre est? nam quamuis Astrologi non nisi mille viginti duo astra visibilia enumerent, credendum tamen est, esse & alia infinita, quæ propter exiguitatem commode à nobis videri nequeunt. Accedit adhæc, quod magna sit inter singulas stellas loci vacuitas,

in quo plures stellæ quam modo videmus, & maiores, creati potuissent. Quam amplum igitur & capax ipsum cælum est, in quo tot sidera & constellationes, totque loca vacua, quorum minimus maior est maximis etiam sideribus, & horum minimum vniuersa terra: Si igitur Beati stellæ & loca interiecta numero æquareat, & hocce firmamentum æqualiter inter se disperterentur, an non singuli maiorem & capaciozem, quam vniuersa terra sit, portionem sortirentur. At sciendum est, supra orbem illum stelliferum tres alios adhuc orbis esse, quorum vltimus cælum empyreum sit, quod tot prope partibus firmamentum, quot illud terram magnitudine superat. Si illud igitur forte & ex æquo diuideretur, quam amplū singuli Sancti spatium obtinerent? Secundo.

Item Geometricæ.

Geometra, qui omnia occultis dimensionibus agunt, mundi huius longitudinem, latitudinem, amplitudinem, capacitatem, cæterasque eiusdem quantitates dimensit, dixerit, infernum, damnatorum scilicet, carcerē, iuxta mundi centrum 7866. passuum millia in longitudine & latitudine, & duo millia, quingenta & quinque milliaria in profunditate & altitudine comprehendere. Terram vero quam incolimus, ab vno polo ad alterum, in longitudine & latitudine dimetiendo, ad 31500. millia passuum, & in altitudine, ab ipsis nimirum antipodibus ad nos vsque ad 1022. millia extendi. Cælum autem empyreum ambitu suo decem mille trecentas quatuordecim myriades, & octoginta quinque millia septingenta & decem milliariorū continere; latitudine vero ter mille sexcentas myriades. At quænam inter cæli & terræ magnitudinem similitudo est, aut æqualitas? & si hoc ipsum sancti ipsi inter se diuiderent, an non singulis portio vniuersa terra maior cederet? Tertio.

Item Mathematicæ.

Tradunt Mathematici, terram cælo collatam, non nisi instar minutissimi puncti in medio circuli esse: atque ideo semper mediâ cæli partem, in quacumque etiam terræ parte videri, quod fieri non posset, si terra magnitudine cælum superaret: hinc dicunt, eam ita consideratam, velut muscam cū elephanto, guttam cum Oceano, vel formicam cum

Caucaso comparatam esse. Quod ut demonstrant, docent ab elemento aquæ decies terram, & ab aëre decies aquam, & ab igne decies aërem, à globo item lunari decies ignē, & sic de cæteris orbibus ac planetis, consequenter magnitudine superari: quo enim ascenditur altius, quo & magnitudo proportionaliter maior est: adeo ut cælum empyreum, quod omnium summum ac supremū est, alios omnes infinita magnitudine superaturum sit, ac proinde terram cum eodem collatam non nisi instar puncti fore. Quam multa igitur in vasto illo cæli empyrei corpore puncta sint, vobiscum dispicite, ac statuite, si ipsum in varias partes conscindendū esset, an non minimus eorum qui cælo receptus est, maius quod possideret, quam totius orbis terrarum ambitu contineri posset? Quarto.

Putant Arithmetici, quod ex Astrologis hausere, & cum iisdem consentiunt, orbem lunarem triginta dierum spatio, id est, mensuro, cursum suum peragere, solem vero qui inter planetas velut quidam Rex inter magnates est, 365. diebus & sex horis, quæ quater conduplicatâ diem naturalem, qui post quadriennium in anno bissextili locū habet, constituunt, atque ita anni nostri dimetiuntur, at Saturnum qui omnium summus est, non nisi quatuor annorum millibus cursum absoluerit, firmamentum vero quod multo est altius, triginta millibus: ut, quo corpora illa grandiora sunt, quo & longius in cursu perficiendo spatium requirant, adeo ut longitudo motus & diuturnitas ex magnitudine mobilis percipi queat. Si igitur cælū empyreum moueretur, cursumque quandam, instar cæterorum orbium, singularem haberet, an non infinita annorum millia in cursu peragendo infumeret? Atque hinc colligi, quantocius sit magnitudo, posset: si enim firmamentum triginta millia annorum in cursu conficiendo infumar, quot cælum empyreum infumpturum putandum est? Et vice versa, si terra & elementa omniaque corpora inferiora, ita ut superiora, mouerentur, quemadmodum cælorum motus in diuturnitate tēporis & magnitudine semper ascendendo crescunt, ita & motus elementorum,

Item Arithmetice.

Motus corporum cælestium.

torum, si quidem ea moueri possent, celeritate minuerentur, & pro modulo quo semper inferiora superioribus minora sunt ad finem quam celerissime vergerent: adeo ut, si luna triginta solidis diebus cursum peragat, suam Sphæra ignea viginti, suum aer decem, vno elementum aquæ suum, & terra suum vnus horæ spacio conficeret. E quibus omnibus colligere vos velim, si modo è motu naturali de magnitudine rerum mobilium diiudicare possimus, quantula terræ portio sit, si cum cœlo comparatur, & quam ingenti sancti singuli, si cœlum minutim diuideretur, spacio donarentur. Postremo.

Theologice.

Theologi Sacris Scripturæ verbis innixi, & fidei nostræ certitudinæ confirmati, cum de cœli empyrei, in quo sancti habitant, magnitudine loquuntur, eam propemodum infinitam constituunt, vt quæ dimetiri & mensurari nequeat, aut ad exactum calculum reuocari: vnde eandem potius admirantur, quam describunt. Testis sit Propheta, qui demirando exclamat: *O. fracl quam ingens est locus possessionis Dei! magnus est, & non habet finem, excelsus & eleuatus.* Dic igitur, quænam sit comparatio inter infinitum quid, quale cœlum empyreum, & punctum, qualis terra? quod ipsum si in varia frustra diuideretur, an non singulis portio vniuerso orbe maior assignaretur? deinde tecum iudica, quam locus ille amplius sit & capax, quamq; ingentia sanctorum sint habitacula.

Quid igitur cosmophili, inanitarum mundanorum sectatores, tantopere terram & terrena diligitis? Quid ita ob vnum punctum fatigamini, & spatium tam capax negligitis? Sed proponite vobis, obsecro, quamuis Eutopiam imperio vestro frenaretis, Asiæ vniuersæ dominaremini, Africam regeretis, Americæ imperaretis, denique totius licet orbis habenas moderaremini, minimum cœlestium ac Beatorum latius vobis regnatorum, maiorisque potestatis futurum. Quid igitur mundo vniuerso cum imperatis, punctulo imperatis. Dauid Rex hoc præ oculis habens sæpenumero dicebat: *Pauper sum ego in laboribus à iuuentute mea. & Mendicus sum & pauper.* Et, *Ego sum pauper & do-*

lens. & Ego vero egenus & pauper. i. Quamuis duo regna amplissima possideam, nihil tamen, imo ne punctum quidem, possidere me puto, adeo vt licet vniuersum sub imperio orbem complecterer, inops tamen & mendicus, si cum Beatorum me forte conferam, dicendus essem. Sed iam satis superq; firus loci descripsimus, eius iam excellentiam dignitatemque vt promissimus, demonstrare necesse est.

Tanti, veteres Philosophi, fidei licet lumine destituti, cœlum, in quo nostram beatitudinem fiximus, semper fecere, eiusque pulchritudinem, dignitatem, excellentiam tantopere demirati sunt: vt omnibus id creaturis longe anteposuerint. Ita nimirum docuit, Platonem magistrum suum oppugnando, Aristoteles, variis rationibus euincens, cœlum nescio quam naturam excellentiorem nobilioremque, quam cætera elementaresq; omnes inferiores, habere. Et post eum D. Thomas; ex professo enim ait aliam: cœli materiam esse, aliam rerum inferiorum, & proinde illius longe mirabiliorem ac nobiliorem, quam corporum subiectorum existere. Idque hac ratione confirmat, quod materia rerum omnium inferiorum plures formas appetat: at cœli, limitata sit, nullamq; aliam, præter eam quam Deus ab initio dedit, formam concupiscat, ideoque ipsum nulla ratione corrumpi queat.

Plura in hanc rem Sacra suggerent volumina: cum enim de cœlo loquantur, diuinis id & eximiis nominibus appellant: nuncupatur imprimis thesaurus Dei. Hinc Moyses in Deuteronomio: *Aperiat Dominus thesaurum suum optimum vobis, quasi in eo omnes diuinæ diuitiæ reconditæ sunt.* Aliquando thronus Dei, sedes, aula habitaculum: *Dominus in cælo parauit sedem suam.* Item, *Qui habitat in cælis, iridebit eos.* Cur enim putamus toties Deum in Sacris literis appellatum Regem, Dominum & Deum cœli, & non potius terræ, maris, elementorum, aliarumque creaturarum? Ratio hæc est & quidem peregrina; Quemadmodum magni principes, qui plurima sub se dominia complectuntur, nomē plerumq; ac titulum à potiori & nobiliori mutuatur: & sicut reges, qui va-

Psal. 109.

11. *Metaph. tex. 10. & 1. de cælo tex. 2. vsq; ad 5.*

Cœli appellatur thesaurus Dei.

Psal. 102.

Item, Qui

Psal. 2.

Psal. 87.
Psal. 59.
Psal. 68.

ria imperio suo regna frangant, à maximo & præcipuo appellationem capiunt: ita quoque Deus, varia imperio regna comprehendens, & plurimas provincias possidens, nomen à cælo, velut à loco præcipuo & principe (à maiore enim & nobiliori iuxta Philosophos, parte fieri solet denominatio) potius quam vllò alio regno subluari & aëreo, fortitus est. Quod nomen mille è Sacris litteris testimonius poterit confirmari; In tertio Esdræ scriptum est: *Benedixit regem cæli;* & in Tobia: *Dominus cæli det gaudium;* & paulo post, Angelus utiq; Tobia loquens dixit: *Benedixite Deum cæli, & coram omnibus viventibus confitemini illi.* & in historia Iudith, noua illa Amazonita precatà est: *Deus cælorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem.* Aliisque locis innumeris, quæ breuitatis causa prætereo, ut ita cæli pulchritudinem, quæ omnè mundi pulchritudinem infinitis partibus antecellit, exponam, quod variis rationibus & similitudinibus demonstrabo: quarum prima hæc est.

3. Esdr. 4.

Tob. 12.

Iudith. 9.

IV.
Prima ratio, qua cæli pulchritudo designatur.

Is in omnibus totius vniuersi rebus ordo est, ut superiora inferioribus præstant, & quo singula descendant & ascendant altius, quo & viliora & præstantiora sint. Quor quoque quotidiana experientia manifestum redditur, aqua enim nobilior est quàm terra, aër quam aqua, ignis quam aër, cælum lanæ dignius sphaera ignea, & sic de cæteris cælis numero vndecim, septem scilicet Planetarum, primi mobilis, cælo crystallino & empyreo. Et quoniam cælum in quo Sancti & ipse Deus commoratur, omnium altissimum est, ideo quoque ordinem hunc sequendo, pulcherrimum ac nobilissimum est. Secunda.

Arist. lib. 3. de cælo.

Psal. 1.

Philosophorum axioma est, quod & confirmat Augustinus, locum conuenire debere locato. Atque hinc fit, ut in rerum natura & totius vniuersi ordine, omnia iuxta dignitatem & merita locum sortita sint, nobilioraque sedem quoque nobiliorem adipiscantur. Cæterum cum Deus Ens omnium sit perfectissimum & nobilissimum; cælum empyreum, quod eiusdem & domicilium & sedes est, ut sentit Psalmista: (*Qui habitat in cælis iridebit eos;*) quodque Angelorum & animarum quibus nulla creatura nobilior, receptaculum

est locorum omnium absolutissimum & perfectissimum esse, omniaque alia dignitate & pulchritudine superare, dicendum est. Quod & Aristotelico testimonio stabiliam, qui cælum diuinitate plenum esse ait: *Consequemur, inquit, extremum, & quod sursum maxime est vocare cælum, in quo aërium omne locatum est.*

Lib. 1. de cælo.

Tertia.

Rerum contrariarum contraria quoque loca sunt, non modo quoad situm, verum etiam quoad perfectionem, ita videmus, aquam & ignem penitus inter se repugnantia, contrarium quoque situm nata esse; hunc nimirum in loco sublimi & eleuato, illum vero in vili & abiecto. Cum igitur cælum & tartarus inter se contraria immediata sunt, ut eadem in diuisione Oppositorum nuncupatur à Philosophis, utpote quorum primum in summo superficie, alterum in imo centri constitutum sit; (ut Psalmista his verbis innuit: *Si ascendero in cælum tu illic es, si descendero in infernum ades;*) credendum quoque est, cum infernus, dæmonum carcer, locus sit omnium foetidissimus, abiectissimus, vilissimus, cælum Angelorum & Sanctorum habitaculum esse & excellentissimum & optime in rerum natura collocatum. Quid vobis de hisce rationibus videtur? producant & quæram.

Psal. 138.

Figamus nobis regem, cui cælitus concessum sit ad mille annos vitam extendere, & cui inopes & facultates affluant, hunc ipsum superbum ad inhabitandum sibi palatium extruere, in quo vniuersa regni cum eo nobilitas recipi comode posset, an non credibile est, omni id hunc artificio & industria constructurum, nihil ut ad perfectionem defuisse videatur. Non secus cum summus ille Deus, totius vniuersi Princeps ac Dominus, sed qui in æternum victurus sit, cuique omnia cumulatissime affluant, cælum in habitationem sibi & Angelis, beatorumque animabus, referente Moyle, initio Genes. *in principio creauit Deus cælum & terram;* & confirmante id ipsum Psalmographo: *Opera manuum tuarum sunt cæli;* construxerit, an non vero simile videatur, omni id eum artificio summaque arte condidisse. Quinta sit hæc.

Gen. 1.

Psal. 105.

Si nobilis aliquis adolescens, honesto loco in Gallia hac natus, molliter ac laute educatus, in alienum se solum conferret, ut in eodem

dem habitationem fingeret, numquam in patriam, quamuis hoc ipsi tamen liberum foret, reuersurus, an non nouæ illius regionis voluptates & gaudia magna sint oportet, quæ omnem erga patriam iucundissimam affectum ex animo illius tollant? an non cælum illic mitius, & terram amœniorem hac nostræ Gallicæ esse, dicendum foret? verum si & plures eiusdem animi nobiles, relictis castellis & domiciliis, in eandem regionem commigrarent, numquam amplius reuersuri, an non magis mirandum foret? at si & rex ipse regnum desereret, & eodem sine vilo reuertendi desiderio secederet, quis non admirabiles in eodẽ regno diuitias ac voluptates incredibiles esse diceret? ad eundem vos modum cogitare velim, Auditores, plurimos magni nominis viros, mundi huius regno, iam à mille quingentis annis egressos, regnũ cœlorum adiuuere, tot item Prophetas, Patriarchas, Reges, tot Principes & magnates: & tamen nullum ad natale solum vnde decesserat remeare voluisse, quamuis id ei liberum foret, & vnico momento è cœlo in terram posset descendere, An non igitur hinc manifestum est tantam regni illius voluptatem ac delicias esse, vt omnes qui eodem deueniunt, iisdem inescant, ac quodammodo dementantur, rerum alterius mundi penitus obliuiscantur. Postrema sit hæc.

An non egregius locus ille ac præstans dicendus foret, omnique admiratione dignus, si modo talis in orbe reperiretur, ad quem nemo vel minima labe inquinatus, admitti posset? & quem adire nec ipsis quidem regibus, aut principibus potentissimis, nisi prius lotis pedibus, vestibusque niuei candoris & puritatis indutis, liceret? Verum quid de ipso cœlo diceris, quod tantæ excellentiæ ac dignitatis est, vt nullus vniquam tamen Princeps, aut Monarcha, in illud nisi pedes & vestimenta munda habuerit, id est, nisi conscientia ab omni peccati labe immuni, admissus fuerit. Vnde Psalmista, *Qui ingreditur sine macula.* Quod peregrina in Apocalypsi sua, figura Ioannes demonstrauit, describit enim ciuitatem, cufus muri ex gemmis pretiosissimis constructi erant, duodecim habens portas, inquam nihil coinquinatum, aut abo-

minationem faciens, aut mendacium, intrare poterat. Quam præstans igitur hic locus esse debet & admirabilis, cum tanta eundem introeuntibus necessaria sit mundities, vt nec minimi eum nauis subire queant!

Et quemadmodum nemo nisi regifice indutus Assueri palatium subire poterat, ipsæque virgines integrum annum se comendo ornandoque, facum, pigmentaque præparando, discriminandis comis, corporis decus & ornatum comparando, verbisque efformandis, infumebant. Ita quoque nemo in summi Regis Palatiũ, cœlum se ingredi potest, qui nõ magnifice vestitus, ab omni macula & nauo liber, innocentique vestem indutus fuerit.

An non meministis parabola illius Evangelicæ, in qua rex quidam fecit nuptias filio suo? hic cum vidisset quemdam non indutum veste nuptiali, sed lacerum & pannosum, adeo irritatus fuit, vt aspere eum increpando, *Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem,* temeritatemque illius castigando, vinctum manus & pedes, in tenebras exteriores coniecerit. Quid sibi volunt hæc omnia? vt hinc scilicet manifestum fiat, in Regis regum palatium, in quo quotidie regis beatitudinis nostræ nuptiæ peraguntur, neminem se, non vestitum veste gratiæ, quæ vere vestis nuptialis est, ingerere debere. An non igitur locus ille eximius est, cum nihil nisi mundissimum & nitidissimum in eundem ingredi valeat?

Ille siquidem mundi miraculum est, nature prodigium, verum opus digitorum Dei, totius vniuersi fornix, omni ex parte perfectus, domus, sedes, thronus, templum & habitaculum diuinæ maiestatis, Palatium solidum, mille viginti duabus fenestris, id est, stellis insignitum, duabusque grandioribus, sole nimirum & luna: quod à primo creatio- nis suæ tempore maxima semper industria curatum fuit, in quo infinitæ faces accensæ collucunt, in quo denique omnia certa dimensione & ordine disposita sunt; adeo vt simile nullus vniquam vel viderit, vel audierit, aut cogitatione comprehenderit.

Quidquid Salomon in templo Domini & 3. Reg. 7. domo exstruxit, singulari artificio & sym-

metria

Psal. 14.

Apoc. 11.

metria peregit, muros scilicet altaria, aras, porticus, vestibula, pergulas, arcam, ambulacra, gradus, ianuas, fenestras, frontispicia, cotonicas, epistylia, Zophoros, columnas, capitella pedamenta, omnia scilicet proportionem suam habebant, octauam, quintam, tertiam, decimam, duodecimam, vel aliam mensuram musicam: in longitudine, & altitudine, omnibusque partibus summa methodo & symmetria constructis. At maiori industria & artificio usus est in cœlorum fabrica Deus, in quo tot zonæ, rotæ, globi, spheræ, aliæque summo artificio, & exactissima dimensione constantia apparent, ut totidem nerui in testudine extensæ harmoniam suauissimam edentes videantur. Ita videlicet id ipsum Pythagorei edocuerunt, dicebant siquidem cœlum iucundissimam, concipientibus tot aliis partibus, inter se optime coaptatis, harmoniam edere, sed quem propter tumultus & strepitus mundi huius nemo percipere queat. At nondum finem tuorum mirabilium enarrandorum inueniam o cœlum.

V.

Occurrunt enim alia & infinita, de quibus regii huius palatii dignitas colligi queat, primum quod ab omni corruptione immune sit, secundum quod omnium rerum inferiorum causa sit & origo: ita nempe tradit Aristoteles. *Necessè est, inquit, mundum inferiorem superioribus nationibus continuari, ut omnis inde virtus deriuetur.* Tertium, quod Deo qui primum & nobilissimum Esse est, quam proxime accedat, ideoque ab Auerroë, *locus æternorum ac diuinorum*, nominatur, quin & omnes barbari Deum semper in cœlo, velut in maiestatis throno collocarunt. Quartum quod tribus præstantissimis & maxime eximiiis accidentibus decoratum sit, lumine scilicet immenso, figura orbiculari, & motu circulari: & quidem motu duplici, naturali nempe quo ab Occidente in Orientem impellitur, & violento, qui contraria ratione illud impellat, sed tanta celeritate, ut nullum sit in firmamento punctum, quin sub Æquatore positum singulis horis 42398432. passuum millia conficiat, quia viginti quatuor horarum spacio 1017562500. passuum millia peragat necesse est. Velocitas porro hæc vix potest mente comprehendi: credendum est enim

Lib. 2. Met

tantam magnitudinem, immensitatem, & spatium firmamenti esse, ut vnumquodque Æquatoris punctum sub eius concavo currens, plus itineris vnius horæ spatio conficiat, quam aliquis nostrum 2904. annis, licet quotidie etiam quadraginta passuum millia conficeret.

Adde hic præterea doctissimi Clauii auctoritate nixus, motum puncti firmamenti velociorem esse, quam motus sit sagittæ, aut auis, quæ in eo temporis spatio, quo semel saluatio Angelica recitatur, conficeret miliaria 76660. hoc est, circumiret plusquam septies totam terram ab ortu in occasum sub Æquatore cum ambitus terræ miliariorum 2250. in hoc numero 76660. contineatur sæpius quam septies, quæ velocitas caput humani ingenii excedit. Hoc autem ita esse, facile sibi quibus persuadere, si attente consideret in quarta horæ parte vix dici posse 60 saluationes Angelicas, atque adeo 240. in vna hora. Vel si maius, tanta est velocitas motus illius puncti in vna hora, quanta esset alicuius sagittæ aut auis quæ totam terram ab ortu in occasum sub Æquatore vna hora circumiret millies, octingenties, & octuagies & quater.

Sane quo magis rem intueor, penitusque considero, quo & magis admire, magisque videam omnia hæc inferiora, quamuis magna & præclara videantur, non nisi meras nugas & vanitatem, cum cœlesti habitaculo comparata esse: adeo ut mundus hic inferior instar falsæ & deceptivæ officinæ sit, cuius omnes merces, creaturæ inquam, nobilissimæ ac præclarissimæ non nisi signa sunt & notæ diuitiarum & mercium, quæ in amplissimo diuinæ maiestatis reconditorio, cœlo inquam, continentur. Quæ mercatores visa est voluisse imitari, qui cum plurimas & pretiosissimas merces in officina habeant, exterius non nisi specimen earum rudi charta inuolutum, & aliquam partem sed vilem, repræsentant, ut ita transeuntes viso specimine ad emendum inuitentur. Ita quidquid in hoc mundo inferiori cernimus, splendorem nempe solis, cornua lunæ, pulchritudinem cœlorum, animalium varietatem, avium diversimodam, metallorum productionem, montium

cium

tium altitudinem, aliaque natura miracula, magnus ille Deus forinsecus in magno vniuersitatis theatro, velut signa & notas mercium preciosissimarum, quæ in cœlesti reconditorio magna abundantia continentur (in quo iuxta Psalmistam gloria & diuitiæ) proposuit, vt nos scilicet ad eadem auro caritatis, bonorumque operum nummis emenda inuitaret.

Vtcrius quin etiam progredior, ac dicere audeo locum illum voluptatis contemplando, cœlum ciuitatem esse, mundum hunc nonnisi suburbia, cœlum palatium regium, mundum nonnisi equile aut bouile, cœlum patriam, mundum exilii locum videri. Vnde Apostolus: *inuisibilia ipsius à creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.* Cum enim totius vniuersi statum cōsidero, tamq; preciosas illic merces intruor, corpora inquam cœlestia scitissime elaborata, planetas tanto artificio orbi tuo infixos, sidera tam dextre suo quæque loco disposita, elementa creaturarum propagines secunda, terram scilicet in animalium, aerem in auium, mare in piscium genere producendo, solo igne sterilefcente, nihilq; producente, ipsas quin etiam creaturas omni ex parte absolutissimas, & perfectissimas, admiratione extra mentis statum raptus, animi vterius oculos sustollo, longiusque procedens considero mecum tacitus, longe ampliora, ac præstantiora, in cœlesti officina latere. Si enim tam splendidum ac magnificum creator domicilium parauerit seruis & mancipiis, quid illum amicis, electis, & filiis fecisse existimandum est? *dedit illis potestatem filios Dei fieri,* ait Ioannes.

Si regium ingressus palatium, videres ipso in introitu, loca seruorum, coquinam, stabulum, aliaque agasonum, mulionum, lixarum, ac calorum habitacula, preciosissimis aulæis conuestita, deaurata, magnoque artificio concinnata, laqueata, incrustata, depicta, parietes adhæc coloratos, fenestras vitreas imaginibus decoratas, ianuas vermikulatas, porticus bene circumquaque adornatas, atq; omnia artificiosissime elaboratas; an non obstupescens tecum ipse diceret, Si tanta sit pulchritudo, habitaculorum calo-

Tem. 4. Bess. Adueni.

rum & seruorum; quanta in cubiculis, atriis, & interiori Principis domo elucere debet magnificentia? quis splendor in cubiculis altioribus vbi magnates habitant, cum in inferioribus, & ipso in stabulo, tantus decor & amplitudo appareat? Quid est, Auditores, mundus hic aliud quam seruorum, qui peccatores sunt, commoratio, culina ebriorum ventriq; deditorum, quam bestiarum, luporum inquam, visorum, leonum, tigriū, draconum, viperarum, serpentium stabulum, si tantus tamen in his omnib. eluceat splendor & decor, si fornices eius, id est, cœlestes orbes, hiacinthino colore niteant, si parietes eius, id est elementa, aulæis conuestiti sint, si turres, id est montium iuga, tam excelssæ sint, si ianux, id est Oriens, Occidens Septentrio ac merides, tam scite compositæ, sol item & luna, quæ sunt velut fenestræ per quas lumen ingreditur, tanto artificio cōdita, si cetera deniq; tā scite & ordinate efformata sint, an non oculos mentis in altum tollere, vltraq; nubes & domos aereas cogitatione transcendere ac cogitare necesse est? si loca hæc infima adeo splendida sint, hæc equalia, hæc fulia hæc antra crocodilorum spelunca ferarum ita niteant, quid de superioribus Angelorum cubiculis, de reuoluitis æternis, de atriis Beatorum, de domo Dei, deq; vniuersæ militiæ cœlestis palatio dicendum?

Sæpius animo hoc voluebat Augustinus, omnesq; mundi creaturas mente percurrēs, atq; inde in cœlestia transcendens, exclamabat interdum admirans, *O Domine si tanta tribus nobis in carcere, quid dabis in patria? si tanta tribus amicis & inimicis, quid eris quod seruasti solis amicis.* Quasi diceret, si Deus mundum tam magnificum effecerit, ita eum exornatit, in quo tamen boni & improbi, Dei electi & inimici degunt, annon credendum est, cœlum millenis partibus excellentius & præstariū esse, cum id solis amicis, Angelis inquam & Beatis omnibus destinatum sit?

Eadem sese meditatione interdum communiebat Ioannes Chrysostomus, ita namq; in Epistolam ad Rom. commentatus est, *spiciamus cœlum, quando se nulla interponit nubes, & clara est omnis corona eius, Deinde pulchritudine aspectus eius aliquantulum contemplā-*

k k ser,

Psalm. 18.

Rom. 1.

Ioan. 1.

Simile.

tes, intelligamus postea statum illius gloria tanto melius affectum, quanto lucis testis aurum est melius.

3 Reg. 10.

Allegoriam iam producamus. Regina Sabba quamprimum ut Salomonis palatium ingressa, eiusdem decus & pulchritudinem, anteriorum cubiculorumque, venustatem & capacitatem, seruatorum vestes, mores, ordinem & modestiam conspexit, e quibus omnibus de interiori splendore, deque Principum moribus & elegantia diiudicare potuit, admirans in terram corruit, & non mansit in ea spiritus. Ad eundem modum anima, dum mundi huius palatium extrinsecus conspexit, eiusque creaturarum pulchritudinem contempletur, simulque cogitatione ad interiorum cœli atrium transcendit, cœlestiumque Principum Angelorum sc. & Beatorum, nobilitatem & splendorem considerat, an non præ admiratione in extasim rapta animi deliquitum patietur?

Eia agite igitur, Auditores, locum hunc in mente gerite, præ oculis semper habetote, semper animo ille insculptus maneat, agite, oculos cordis in altum interdum attollite, & cum Psalmista admirantes exclamare, *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.* Locum hunc eiusque magnificentiam semper recordemini, ac numquam mente deponite, nam tantum recordatio illius emolumentum, & obliuio detrimentum affert, ut numquam à via mandatorum Dei qui eadem cogitat, possit deflectere. vnde bene Sapiens, *Recordare nouissima tua, & in æternum non peccabis.*

Psal. 98.

Ecc. 7.

Ita porro mihi persuadeo, ardentissime animarum sponse, quis enim vitiiis indulgeat, aut à virtutis semita deflectat, cum per peccatum cœlestis gloriæ discrimen incurrat? Profecto, de me ut loquar, Domine, ita me eiusdem gloria & dignitas transuersum agit, ut quamuis vniuersum mundum lucrari queam, & imperium orbis instar Alexandri, obtinere, imo mille mundos acquirere, modo peccato consensum præbeam, hodie firmiter proponam, numquam huiusmodi facinus admittere, ne forte iure meo excidam, hæreditate cœlesti, quam expecto, quamque filius eius sanguine ac cruce nobis sua

acquirit, in æternum priuet. Omnium itaque potius iactura fiat, quam cœli, loci illius iucundissimi altissimi, in fumæo mundi cardine constituti, ac proinde nobilissimi, omniumque locorum in rerum natura existentium præstantissimi, loci quem palatium diuinæ maiestatis tuæ, in domicilium Angelorum, in sanctarum animarum receptacula, deligisti. Valeat mundus, valeant eius ineptiæ ac nugæ, valeat eius fucus & splendor vitreus, viuat cœlum, viuat requies illa suauissima, viuat in anima illius perennis memoria, memoria inquam domicilii, voluptate & deliciis redundantis. Viuat denique locus æternæ beatitudinis, ad quam nos perducere dignetur Pater & Filius, ac Spiritus sanctus, Amen.

FERIA TERTIA.

DE BEATIS, COELI INCOLIS.

Partitio.

- I. De felicitate beatorum.
- II. De sanctorum æternitate.
- III. An eadem sit aut dispar gloria sanctorum.
- IV. De aureola sanctorum.

Memorare nouissima tua, ac beatitudinem imprimis sanctorum calo receptorum, & in æternum non peccabis, Eccles. 7.

FIGVRA.

Aquila illa Evangelica Ioannes, que inter oranes, tam sublime euolauit, ut diuinæ essentia: solem quam proxime conspexerit, vidisse se se in Apocalypsi ait, magnam hominum turbam, quam nemo dinumerare poterat, ex omni natione, populo, tribu, lingua, loco collectam stantem ante thronum & agnum, albis vestibus indutam, palmas manibus gestantem, laudemque Deo & hymnos concinentem. Cum mystici huius emblematis sensum inuestigarem, beatam

Apoc. 7.